

Канарова О. В., кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри соціальної педагогіки та дошкільної освіти
Степаненко А., студентка II курсу

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна*

ОБДАРОВАНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми. Успіх людини в будь-якому виді діяльності значною мірою залежить від адекватної самооцінки власних вмінь та здібностей. Дошкільний вік є періодом активного пізнання та порівняння себе з іншими в навчальній діяльності, основою якої має бути самостійність дитини, спрямована на відкриття суб'єктивно нових закономірностей, формування понять, розвиток теоретичного мислення. Важливим завданням педагога у цій ситуації є допомога та підтримка дитини у цей період.

Легко помітити актуальну обдарованість, тобто очевидну, проявлену, наприклад, у прискореному розвитку пізнання дитини, у великому обсязі знань і вмінь, у творчій активності, в конкретних значимих продуктах її діяльності, хоча багато батьків не демонструють цього. І дуже непросто помітити обдарованість потенційну – не очевидну для оточуючих, оскільки діти з потенційними ознаками обдарованості не випереджують однолітків за загальним розвитком, а їхня своєрідність, зокрема, сміливість, оригінальність, незалежність дій і суджень, індивідуалізм, не вкладається в звичні для багатьох уявлення про обдаровану дитину як про старанну, успішну, слухняну, акуратну дитину.

Мета статті полягає у виявленні закономірності прояву обдарованості у старшому дошкільному віці та визначенні головних аспектів у роботі з обдарованими дітьми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблеми. У сучасній літературі стає дедалі більше статей і публікацій які зачіпають зазначену тему. Багато психологічних принципів у розвитку обдарованості в дітей старшого дошкільного віку висунули Е. Белова, А. Доровський, А. Запорожец, П. Поддяков, Л. Савенков. Свої психологічні моделі розроблено й західними психологами: Дж. Гилфорд, Дж. Рензулі, А. Таннебаум, П. Торренс, та інші.

У вивченні цього питання ми спиралися на досвід вчених російської, радянської психології, таких як А. Матюшкін, С. Рубинштейн, Б. Теплов і інші. Ю. Гильбух разом із групою учених розробив диференційовану систему навчання, що дає більш можливості для прояву індивідуальності дитини [7].

Виклад матеріалу. На рубежі XX–XXI ст. окреслилися принципово нові риси світової цивілізації, пов'язані з особливостями функціонування постіндустріальних суспільств, інформаційних технологій, процесів глобалізації, що дає підстави стверджувати про формування нової цивілізації – ноосферно космічної. Найбільшого успіху досягатимуть держави, які мають висококваліфіковані кадри у високотехнологічних галузях виробництва. Тому проблема обдарованості, творчості, інтелекту виходить на передній план у державній політиці, визначаючи пошук, навчання і виховання обдарованих дітей та молоді, стимулювання творчої праці, захист талантів. Закон України «Про освіту» передбачає з метою розвитку здібностей, обдарувань і таланту дітей створення профільних дошкільних груп, класів (з поглибленим вивченням

окремих предметів або початкової допрофесійної підготовки), спеціалізованих шкіл, гімназій, ліцеїв, колегіумів, навчально-виховних колективів, об'єднань. Найбільш обдарованим дітям держава надає підтримку і заохочує їх (виділяє стипендії, направляє на навчання і стажування до провідних вітчизняних і зарубіжних освітніх центрів) [4].

Обдарованість – індивідуальна потенціальна своєрідність задатків людини, завдяки якій вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності.

Обдарованість за своїм визначенням нездатна розвиватися в умовах зрівнялівки, серед стереотипних форм мислення, серед стандарту «бути як всі». Іншими словами, не дитина повинна підлаштуватися під зміст освіти, ламаючи і перекроюючи себе, а сама освіта має бути здатна мімікрувати під кожну дитину. Ще Лев Миколайович Толстой говорив, що «...виховання як навмисне формування людей за певними взірцями неплідне, незаконне і неможливе...». Слабкий бік нашої системи освіти в тому, що нині ми з труднощами сприймаємо навіть створення спеціалізованих дошкільних груп і класів.

Обдарована дитина – дитина, яка вирізняється яскравими, очевидними, інколи визначними досягненнями або має внутрішні задатки для таких досягнень у певному виді діяльності [1].

Обдарованість дитини іноді важко відрізнити від навченості, яка є результатом підвищеної уваги батьків і вихователів до розвитку дитини. Це особливо яскраво виявляється при порівнянні рівня розвитку дітей із сімей з високим соціальним та освітнім статусом і дітей з родин, які не приділяють належної уваги розвитку дитини.

Слід розрізняти також обдарованість і прискорення темпів розвитку дитини, яке може виявитися тимчасовим. Така «талановитість» швидко згасає, оскільки відсутній прояв творчого компонента або його розвиток був несвочасним. Іноді дитина є носієм «прихованої обдарованості» (відсутність яскраво виражених ознак талановитості), що може бути спричинене негативним ставленням дорослих до успіхів дитини або її побоюванням бути неправильно зрозумілою. Тому в дошкільному дитинстві складно спрогнозувати талановитість, оскільки ознаки обдарованості можуть насправді бути ознаками швидкого темпу розвитку дитини.

Висновки. Обдаровані діти часто є оригінальними у поведінці та спілкуванні. Вони використовують особливі способи спілкування з дорослими й однолітками, чутливі до ситуації спілкування, виявляють уміння спілкуватися не лише словесно, а й за допомогою невербальних засобів (міміки, жестів, інтонації тощо), легко вступають у контакт з однолітками, прагнуть до лідерства у спільній діяльності. Обдаровані діти частіше за своїх однолітків обирають роль «дорослого» в творчих іграх, змагаються з іншими дітьми. Не уникають вони відповідальності, пред'являють високі вимоги до себе, самокритичні; не люблять, коли до них ставляться із захопленням, обговорюють їхню винятковість, талановитість. Ці діти випереджають однолітків у моральному розвитку, активно прагнуть добра, справедливості, правди, виявляють інтерес до всіх духовних цінностей.

Література:

1. Бабанский Ю.К. Педагогика. / Ю.К. Бабанский – М.: Просвещение, 1989. – 607 с.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский – К.: АСТ, Астрель, Хранитель, 2008. – 671 с.

3. Ковальов А.Г. Виховання почуттів / А.Г. Ковальов – М. : Просвещеніе, 1971. – 228 с.
4. Павелків Р.В. Дитяча психологія : Навчальний посібник. / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало – К. : «Академвидав», – 2008. – 432 с. (Альма-матер).
5. Сухомлинский В.А. Аналогия гуманной педагогіки / В.А. Сухомлинский – К. : Издательский дом «Шалвы Амонашвили», 2002. – 224 с.
6. Український тлумачний словник сучасної української мови. / [автор-укладник Бусел В.І.] – К. : Перун, 2005. – 1720 с.
7. Фіцула М.М. Педагогіка. / М.М. Фіцула – Тернопіль: Навчальна книга, 1997. – 189 с.
8. Эльконин Д.Б. Психология игры / Д.Б. Эльконин – 2-е изд. – М. : Туманит, издательский центр «ВЛАДОС», 1999. – 360 с.

Максим О. В., науковий співробітник
Пісарєва О. В., науковий співробітник

*Інститут психології імені Г. С. Костюка
 Національної академії педагогічних наук України
 м. Київ, Україна*

МОРАЛЬНА ПОВЕДІНКА ДІТЕЙ ГРУПИ РИЗИКА

Однією із нагальних потреб сучасного українського суспільства є підвищення стану суспільної моралі, що залежить від рівня морального розвитку і прояву моральності кожної людини, які закладаються в дитинстві. Однак на шляху морального становлення особистості нерідко постають численні перешкоди, що призводять до відхилень у моральному розвитку. Саме тому виникає необхідність забезпечити дієве і відповідне до сьогоденних завдань моральне виховання молодого покоління, починаючи з дошкільного віку.

У Державному стандарті дошкільної освіти, яким є Базовий компонент дошкільної освіти, зазначено, що до провідних засад належить «надання пріоритету соціально-моральному розвитку особистості» [1, с. 5]. Тобто, актуальним є формування у дітей морально-етичних знань, моральних звичок, виховання моральних почуттів і розвиток моральної свідомості та самосвідомості, а також культивування моральної поведінки. Відповідно, слід подбати про формування у дошкільників моральних якостей, що визначають особистісне зростання. З окресленого вирізняється, що проблема підвищення ефективності морального виховання, заснованого на єдності моральної свідомості, поведінки, почуттів і переживань дітей, становлення їх суб'єктами морального розвитку, має велику соціальну значущість.

Теоретико-методологічні засади морального виховання дошкільників досліджувалися різносторонньо в таких аспектах: через призму особистісного зростання в період дошкільного дитинства (І. Бех, О. Кононко та інші); з'ясування основних тенденцій морального розвитку – формування емоцій і моральних почуттів (О. Кульчицька та інші); визначення балансу між моральною свідомістю та самосвідомістю (О. Галян та інші); дослідження генезису морального вчинку (Т. Авдулова, Т. Титаренко та інші); стимулювання відповідного ставлення до моральних